

УДК 37.011.31:811.161.2
DOI: 10.32342/2522-4115-2022-1-23-21

О.О. ЛІЛІК,
*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри української мови і літератури
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*

О.О. САЗОНОВА,
*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови і літератури
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

У статті обґрунтовано необхідність цілеспрямованого формування інформаційної грамотності майбутніх учителів української мови і літератури. З'ясовано, що інформаційна грамотність охоплює здатність ефективно шукати й використовувати джерела й інформацію, систематизувати її, уміння відрізнити плагіат, відрізнити факти від суджень, здатність висувати гіпотези та оцінювати альтернативи, дотримуватися принципів академічної доброчесності. Визначено особливості формування інформаційної грамотності майбутніх учителів української мови і літератури в контексті аудиторної і позааудиторної роботи з різних нормативних і вибіркових навчальних дисциплін циклів загальної і професійної підготовки («Сучасна дитяча й підліткова література», «Історія української літератури», «Методика навчання української мови», «Історія держави й права України», «Основи академічної доброчесності»). Описано систему завдань для формування інформаційної грамотності, які були застосовані в контексті аудиторної і самостійної роботи, зокрема: перевірка авторства цитат і крилатих висловів, вікторина про пам'ятники Тарасу Шевченку у світі, пошук зображень у мережі Інтернет і підготовка історичного чи культурологічного коментарів до них, розпізнавання за допомогою онлайн-сервісів орденів і медалей незалежної України, створення плакатів, відеосюжетів, інфографіки, піктограм із мовно-літературної тематики, аналіз наукових публікацій і їх обговорення, створення презентацій і складання кодексів честі для студентів академічної групи. У контексті рефлексійної діяльності рекомендовано застосовувати такі форми й методи, як мозковий штурм, дерево припущень, драбина успіху, кубування, карти знань, тренінги, у межах яких можна формувати інформаційну грамотність майбутніх учителів української мови і літератури. Зазначено, що формування досліджуваного феномена здійснювалося і в межах неформальної освіти – у форматі участі здобувачів освіти в грантовій програмі з інфомедійної грамотності «Інфомедійна грамотність: навчись сам – навчи інших» міжнародного проекту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність», що реалізується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) за підтримки Посольств Великої Британії та США в Україні у партнерстві з Міністерством освіти і науки України й Академією української преси.

Ключові слова: інформаційна грамотність, майбутні вчителі української мови і літератури, завдання, навчальна дисципліна.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі система вищої освіти України характеризується такими тенденціями розвитку, як: розширення автономії університетів, активізація академічної мобільності, розроблення нових професійних освітніх стандартів, проведення моніторингу якості освіти, формування рейтингів закладів вищої освіти, оновлення змісту навчання шляхом модернізації програм, навчальних матері-

алів, засобів навчання, розроблення нових навчальних дисциплін із перспективних наукових напрямів; комп'ютеризація й інформатизація освітнього процесу; реалізація наукових проєктів і грантових програм; утвердження варіантності і свободи вибору у формуванні індивідуальної навчальної програми; запровадження рейтингових систем оцінювання знань студента та роботи викладача; створення спеціальних інноваційно-освітніх центрів; перехід на компетентнісне навчання тощо. Усе це актуалізує необхідність перегляду підходів до відбору змісту й форм організації освітнього процесу, а також до шляхів формування необхідних майбутньому фахівцю компетентностей. З цього приводу С.І. Стрілець зазначає, що сучасна система освіти має не просто розвивати інтелект студентів, підвищувати їхні можливості – вона має практично їх орієнтувати, керувати їхньою увагою і діями, навчаючи їх процесу самостійного навчання й розвитку, розширювати їхній інноваційний і креативний потенціал [6].

На нашу думку, у сучасному світі особливого значення набуває інформаційна грамотність, що дає змогу майбутньому фахівцю орієнтуватися в масиві різноманітної інформації, ефективно шукати інформацію за допомогою традиційних та інноваційних засобів, критично її оцінювати й доцільно використовувати в професійній діяльності. Зазначені аспекти особливо важливі для вчителів української мови й літератури, які мають не лише самі демонструвати високий рівень інформаційної грамотності, а й зобов'язані виховувати у своїх учнів культуру споживання інформації й здатність оперувати нею в різних комунікативних ситуаціях.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. До проблеми формування інформаційної грамотності зверталися Г. Воробйов, М. Вохрищева, А. Гречихін, Ю. Вобленко, Т. Проценко. Проблеми осучаснення освітнього процесу в закладах вищої освіти в контексті інформатизації освітньої галузі й використання соціально-мережевого середовища висвітлені в праці Т.О. Лещенко, М.М. Жовнір, М.В. Асламової [4]. Аналіз наукових досліджень дає підстави для висновку, що на сьогодні в науковому середовищі спостерігається посилений інтерес до проблеми формування інформаційної грамотності особистості загалом і майбутніх учителів зокрема, проте стрімка інформатизація й технологізація суспільства зумовлюють необхідність постійного звернення до цієї проблеми, перегляду шляхів формування зазначеного феномену.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячено статтю. Проблема формування інформаційної грамотності майбутніх учителів української мови й літератури набуває особливої значущості, оскільки на сьогодні розроблено чимало навчально-методичних матеріалів і методичних рекомендацій із розвитку в учнів цифрової компетентності, інфомедійної грамотності тощо. На нашу думку, важливо передусім підготувати інформаційно грамотного учителя, який зможе навчити своїх учнів правильно споживати інформаційні продукти.

Метою статті є визначення особливостей формування інформаційної грамотності в майбутніх учителів української мови і літератури у процесі професійної підготовки в контексті аудиторної і позааудиторної роботи. Сформульована мета дала змогу визначити такі **завдання дослідження**: характеризувати значення поняття «інформаційна грамотність»; дослідити можливості формування інформаційної грамотності майбутніх учителів української мови і літератури в контексті окремих навчальних дисциплін; описати приклади завдань, спрямованих на формування інформаційної грамотності.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Група інформаційної грамотності CILIP (CILIP's Information Literacy Group) у 2018 році запропонувала таке визначення: інформаційна грамотність – це вміння критично мислити та мати збалансовані судження щодо будь-якої інформації, яку ми знаходимо та використовуємо. У дослідженні зацентовано на важливості та цінності інформаційної грамотності в п'яти ключових контекстах: повсякденному житті, що передбачає пошук та опрацювання будь-якої необхідної інформації в мережі Інтернет; суспільному житті, що дає змогу реалізувати права й обов'язки громадянина, а також створює можливості для розуміння світу навколо нас; освіті, що передбачає розвиток навичок критичного мислення на всіх етапах освіти, від школи до вищої освіти; роботі, що сприяє працевлаштуванню й ефективному виконанню службових обов'язків; здоров'ї, що означає пошук надійних джерел інформації про здоров'я [8].

Організація ЮНЕСКО розглядає інформаційну та медійну грамотність (Laws of Media and Information Literacy, MIL) [7] як єдину сферу і позиціонує її «як комбінацію знань та навичок, необхідних сучасному суспільству в усьому світі». Зокрема було визначено п'ять принципів інфомедійної грамотності, які набувають важливого значення в контексті нашого дослідження.

1. Інформація, комунікація, бібліотеки, медіа, технології, інтернет мають використовуватися суспільством критично. Вони рівні за статусом, і жодне з цих джерел не варто вважати більш значущим, ніж інші.

2. Кожен громадянин є творцем інформації/знань. Кожен має право на доступ до інформації/знань та право на самовираження. Медійна та інформаційна грамотність має бути для всіх – і для чоловіків, і для жінок, – і тісно пов'язана з правами людини.

3. Інформація, знання та повідомлення не завжди є нейтральними, незалежними чи неупередженими. Будь-яка концептуалізація, використання і застосування мультимедійної грамотності мають зробити це твердження прозорим і зрозумілим для всіх громадян.

4. Кожен громадянин хоче отримувати й розуміти нову інформацію, знання й повідомлення та мати можливість на спілкування з іншими, навіть якщо він не висловлює це прагнення.

5. Медійна та інформаційна грамотність не набувається одномоментно. Це постійний та динамічний досвід і процес. Його можна вважати завершеним, якщо він охоплює знання, уміння та настанови щодо використання, створення та передачі інформації, щодо медіа та технологічного контенту [7].

С. Болсун, Н. Чипиленко зазначають, що інформаційна грамотність як важлива складова інформаційної культури полягає в умінні формулювати інформаційну потребу, запитувати, шукати, відбирати, оцінювати інформацію, в якому б вигляді вона не була представлена. А інформаційна грамотність педагога – це здатність розуміти необхідність певної інформації, виявляти, знаходити, оцінювати й ефективно використовувати цю інформацію для розв'язання певних навчально-організаційних та науково-методичних проблем [2]. На думку А. Коломієць, інформаційна культура – це продукт творчих здібностей людини, що виявляється в таких аспектах: навичках із використання технічних пристроїв; здатності використовувати програмні продукти у своїй діяльності; умінні отримувати інформацію з різних джерел; володінні основами аналітичної переробки інформації; умінні працювати з різною інформацією; знанні особливостей інформаційних потоків у своїй галузі діяльності [3].

У процесі дослідження з'ясовано, що чимало дослідників розглядають інформаційну культуру як уміння цілеспрямовано працювати з інформацією та використовувати інформаційні телекомунікаційні технології для її отримання, оброблення й передавання. Уважаємо, що таке тлумачення є дещо звуженим, неточним і не враховує цілої низки аспектів, пов'язаних із знаходженням і використанням інформації фахівцями різних галузей, зокрема вчителями української мови і літератури. Уважаємо, що основою інформаційної культури особистості є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, а також здатність орієнтуватися в інформаційному просторі.

Варто зазначити, що формування інформаційної грамотності майбутніх учителів української мови і літератури здійснюється різними шляхами, зокрема в контексті аудиторної і самостійної роботи, а також неформальної освіти. Схарактеризуємо можливості формування досліджуваного феномену в межах окремих навчальних дисциплін. Наприклад, у межах вибіркового навчального курсу «Сучасна дитяча й підліткова література» студентам було запропоновано виконати такі завдання: перевірити авторство цитат про дітей і дитинство, що приписують відомим письменникам і педагогам, наприклад: «Діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості» (В.О. Сухомлинський), «Наші діти – це наша старість. Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це наші сльози, це наша провина перед іншими людьми» (А.С. Макаренко), «Найкращий спосіб зробити дітей хорошими – це зробити їх щасливими» (О. Уальд). Попередньо зі студентами було проведено бесіду щодо великої кількості цитат у соціальних мережах, які помилково приписують відомим персоналіям, наголошено на необхідності перевіряти авторство, а не поширювати бездумно неправдиву інформацію. Перевірити авторство наведених і багатьох інших цитат студенти могли за сайтом «Вікіцитати» або ж за першоджерелами, тобто творами указаних персоналій. Зазначимо, що для робо-

ти було запропоновано кілька цитат із помилковим авторством, студенти виявили помилки і знайшли правильні варіанти. Окрім того, їм було запропоновано завдання, що передбачало формування вмінь ефективно шукати інформацію і працювати з джерелами, наприклад студенти мали підготувати історико-культурологічний коментар до літературних текстів, наприклад твору Панаса Мирного «Казка про Правду і Кривду».

Оскільки на сучасному етапі розвитку освіти особливої актуальності набуває інтеграція, яка може реалізовуватися на різних рівнях – міждисциплінарному, тематичному, поняттєвому тощо, то в межах навчальної дисципліни «Історія української літератури» було подано завдання, пов'язані з мистецьким контекстом, зокрема студентам запропоновано взяти участь у вікторині «Пам'ятники Тарасу Шевченку». Викладач ставив запитання, а здобувачі освіти мали знайти відповідь у мережі Інтернет, продемонструвати зображення й виголосити інформацію про об'єкт. Наприклад, студентам було надано такі запитання: у якому місті розміщено найвищий пам'ятник Тарасу Шевченку? У якому місті розташовані пам'ятники молодому Тарасу Шевченку? У якому місті Тарас Шевченко зображений в образі римського патриція? Коли і де з'явився перший пам'ятник Тарасу Шевченку? Викладач доповнював інформацію, знайдену студентами. Така вікторина викликала інтерес у здобувачів освіти, вони брали активну участь у роботі, запропонували провести захід до Шевченківських днів, пов'язаний із образом Кобзаря в мистецтві.

У контексті навчальної дисципліни «Методика навчання української мови» з метою формування інформаційної грамотності студентам було запропоновано такі низку завдань, для виконання яких вони об'єднувалися в групи, наприклад: створити матеріали за допомогою скрайбінгу на тему «10 українських фразеологізмів на всі випадки життя» (студенти демонстрували зображення, а група мала вгадати фразеологізм); підготовка віртуальної екскурсії «Музей одного слова» (систематизація інформації про лексему з різних лексикографічних джерел); розробка плакату «Фемінітиви: за й проти»; соціальний ролик на тему «Українська мова в ЗМІ: стан виконання закону про мову»; відеосюжет на тему «Мовна стійкість: соціальний експеримент у нашому місті». У контексті реалізації принципу академічної свободи студенти самостійно обирали завдання й формат його виконання, вони також мали окреслити шляхи використання розроблених ними матеріалів на уроках української мови і літератури в школі.

У межах навчальної дисципліни «Історія держави і права України» під час опрацювання теми «Україна в Другій світовій війні» в контексті формування інформаційної грамотності було враховано регіональний контекст: студенти були об'єднані в групи, кожній із яких було надано фотокартку військового діяча періоду Другої світової війни, діяльність якого була пов'язана із Черніговом, що згодом було відображено в топографії міста. Студенти за допомогою онлайн-сервісів мали з'ясувати, хто зображений на фото, потім знайти в різних джерелах інформацію про персоналію й історію відповідного топографічного об'єкта міста Чернігова. Відповідно майбутні вчителі отримали для роботи фотокартку К. Рокоссовського, М. Попудренка, М. Кирпоноса, М. Пухова тощо. Окрім того, у межах зазначеної дисципліни під час опрацювання теми, пов'язаної із сучасним суспільно-політичним життям, студентам було запропоновано за допомогою онлайн сервісів розпізнати ордени й медалі незалежної України, знайти інформацію, за що і кому їх вручають. Серед запропонованих державних відзнак були Орден «Лицарський Хрест Добровольця», Орден Богдана Хмельницького, Відзнака Президента України зірка «За мужність», «Орден князя Ярослава Мудрого», Орден Героїв Небесної Сотні тощо. Навчальна діяльність відбувалася досить інтенсивно, студенти швидко знайшли відзнаки й інформацію про них, презентували результати пошуку перед групою. Вони зазначали, що таке завдання активізувало їхній інтерес до запропонованої теми, спонукало до подальшого розширення знань у цій сфері.

У межах самостійної роботи здобувачів освіти теж відбувалося цілеспрямоване формування інформаційної грамотності, зокрема в межах теми «Історія Гетьманщини» майбутні вчителі української мови і літератури отримали завдання ознайомитися з Конституцією Пилипа Орлика й на основі запропонованих викладачем посилань з'ясувати, які важливі розділи збережено в Конституції незалежної України, а потім зміст однієї зі статей зобразити піктограмою, інші ж мали відгадати, яка саме це стаття.

Для формування такого компонента інформаційної грамотності, як розуміння авторського права, уміння вирізняти плагіат, магістрантам – майбутнім учителям української мови і літератури – було запропоновано вибіркову навчальну дисципліну «Основи академічної доброчесності» [5]. Метою зазначеного навчального предмета стало ознайомлення магістрантів із принципами та правилами дотримання політики академічної доброчесності на прикладі українського й міжнародного досвіду; формування професійних компетентностей необхідних для дотримання принципів академічної культури, що ґрунтується на засадах академічної доброчесності, прозорості та доступності якісної освіти в Україні; забезпечення здобувачів вищої освіти необхідними знаннями, уміннями й навичками, а також інструментами, які є необхідними для повноцінного функціонування у світовій освітній та науковій спільноті. У межах цієї дисципліни для формування інформаційної грамотності студентам запропоновано такі завдання творчого характеру: підготуйте доповідь на тему «Всесвітньовідомі випадки плагіату», подайте результати дослідження у вигляді презентації; розробіть кодекс честі студентів вашої групи з посиланнями на використані джерела у тексті та наведенням списку використаних джерел. Окрім того, було організовано публічну дискусію, присвячену проблемі самоплагіату в сучасній науці. Для цього студенти мали ознайомитися зі статтею В. Бахрушина [1], після чого мали проаналізувати типові приклади самоплагіату, які висвітлює автор й поміркувати над запитаннями, чи є самоплагіат порушенням академічної доброчесності. Окрім того, у контексті формування інформаційної грамотності майбутніх учителів української мови і літератури особливу увагу звернено на формування в них здатності до рефлексії [9], з цією метою застосовано такі форми й методи, як мозковий штурм, дерево припущень, драбина успіху, кубування, карти знань, тренінги тощо.

Варто також наголосити, що формування досліджуваного феномена здійснювалося і в межах неформальної освіти, зокрема в межах участі здобувачів освіти в грантовій програмі з інфомедійної грамотності «Інфомедійна грамотність: навчись сам – навчи інших» міжнародного проекту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність», що реалізується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) за підтримки Посольств Великої Британії та США в Україні у партнерстві з Міністерством освіти і науки України й Академією Української Преси. Результати участі були презентовані студентами в межах «Естафети чемпіонів» (відеозапис за лінком <https://youtu.be/3oimcbbVRPY>), а також представлені викладачами в посібнику «Порадник з інфомедійної грамотності для учнів та вчителів сучасних закладів освіти: практикум».

Висновки та перспективи подальших розвідок. З'ясовано, що інформаційна грамотність охоплює здатність ефективно шукати й використовувати джерела й інформацію, систематизувати її, уміння вирізняти плагіат, відрізняти факти від суджень, здатність висувати гіпотези та оцінювати альтернативи, дотримуватися принципів академічної доброчесності. Визначено можливості формування інформаційної грамотності майбутніх учителів української мови і літератури в межах аудиторної й позааудиторної роботи із нормативних і вибіркових навчальних дисциплін, як-от: «Сучасна дитяча й підліткова література», «Методика навчання української мови», «Історія української літератури» «Історія держави й права України», «Основи академічної доброчесності».

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні шляхів формування інформаційної грамотності майбутніх учителів української мови і літератури засобами онлайн-сервісів.

Список використаної літератури

1. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1128-akademichnij-plagiat-i-samoplgiat-v-nautsi-ta-vishchij-osviti-normativna-baza-i-svitovij-dosvid> (дата звернення: 03.02.2022).

2. Болсун С., Чипиленко Н. Інноваційний підхід до формування професійного іміджу педагога в системі післядипломної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2011. № 6. С. 27–31.

3. Коломієць А.М. Інформаційна діяльність студента як чинник і показник розвитку інформаційної культури майбутнього вчителя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2007. № 19. С. 155–161.
4. Лещенко Т.Л., Жовнір М.М., Асламова М.В. Осучаснення формату вишівського викладання: досвід використання соціально-мережевого контенту. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2020. № 1 (19). С. 201–208.
5. Лілік О.О. Основи академічної доброчесності: робоча програма навчальної дисципліни. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2021. 21 с.
6. Стрілець С.І. Оновлення підготовки майбутніх учителів початкових класів: актуальні тенденції та перспективи. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2013. № 111. С. 317–321.
7. ЮНЕСКО опублікувало п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності. URL: <https://ms.detector.media /mediaosvita/post/18453/2017-02-24-yunesco-opublikovala-pyat-pryntsyypiv-mediynoi-ta-informatsiynoi-gramotnosti/> (дата звернення: 05.02.2022).
8. CILIP (CILIP's Information Literacy Group). URL: https://www.cilip.org.uk/members/group_content_view.asp?group=201302&id=690012 (дата звернення: 03.02.2022).
9. Denha N., Lilik O., Boyko T., Yudenok V. Psychological and Pedagogical Conditions and Means of Development of Professional Reflection of Teachers in the System of Methodical Work. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. № 12. P. 67–87.

References

1. Bakhrushyn, V. (2018). *Akademichnyi plahiat i samoplaiat v nauksi ta vyshchii osviti: normatyvna baza i svitovyi dosvid* [Academic plagiarism and self-plagiarism in science and higher education: regulatory framework and world experience]. Available at: <http://education-ua.org/ua/articles/1128-akademichnij-plagiat-i-samoplaiat-v-nauksi-ta-vishchij-osviti-normativna-baza-i-svitovij-dosvid> (Date of access 03 February 2022) (In Ukrainian).
2. Bolsun, S., Chypylenko, N. (2011). *Innovatsiyni pidkhid do formuvannia profesiinoho imidzhu pedahoha v systemi pisladyplomnoi osvity* [An innovative approach to the formation of the professional image of a teacher in the system of postgraduate education]. *Pisladyplomna osvita v Ukraini* [Postgraduate education in Ukraine], no. 6, pp. 27-31. (In Ukrainian).
3. Kolomiiets, A.M. (2007). *Informatsiina diialnist studenta yak chynnyk i pokaznyk rozvytku informatsiynoi kultury maibutnoho vchytelia* [Information activities of the student as a factor and indicator of development of information culture of the future teacher]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia* [Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after M. Kotsyubynsky. Series: Pedagogy and Psychology], no. 19, pp. 155-161. (In Ukrainian).
4. Leshchenko, T.L., Zhovnir, M.M., Aslamova, M.V. (2020). *Osuchasnennia formatu vyshivskoho vykladannia: dosvid vykorystannia sotsialno-merezhevoho kontentu* [Modernization of the format of higher education: the experience of using social networking content]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii: Pedahohika i psykholohiia. Pedahohichni nauky* [Bulletin of the Alfred Nobel University. Series: Pedagogy and Psychology. Pedagogical sciences]. no. 1 (19). pp. 201-208. (In Ukrainian).
5. Lilik, O.O. (2021). *Osnovy akademichnoi dobrochesnosti: robocha prohrama navchalnoi dystsypliny* [Fundamentals of academic integrity: a working program of the discipline]. Chernihiv, NUChK imeni T.H. Shevchenka Publ., 21 p. (In Ukrainian).
6. Strilets, S.I. (2013). *Onovlennia pidhotovky maibutnix uchyteliv pochatkovykh klasiv: aktualni tendentsii ta perspektyvy* [Updating the training of future primary school teachers: current trends and prospects]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky* [Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences], no. 111, pp. 317-321. (In Ukrainian).
7. *YuNESKO opublikovalo piat pryntsyypiv nediiynoi ta informatsiynoi hramotnosti* [UNESCO has published five principles of media and information literacy]. Available at: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/18453/2017-02-24-yunesco-opublikovala-pyat-pryntsyypiv-mediynoi-ta-informatsiynoi-gramotnosti>. (Date of access 05 February 2022). (In Ukrainian).

8. CILIP (CILIPs Information Literacy Group). Available at: https://www.cilip.org.uk/members/group_content_view.asp?group=201302&id=690012.

9. Denha, N., Lilik, O., Boyko, T., Yudenok, V. (2021). Psychological and Pedagogical Conditions and Means of Development of Professional Reflection of Teachers in the System of Methodical Work. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience. no. 12. pp. 67-87.

FORMATION OF INFORMATION LITERACY OF FUTURE TEACHERS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE

Olha O. Lilik, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature, T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»

E-mail: lilik8383@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5187-1944>

Helena O. Sazonova, Candidate of Philological Sciences (PhD), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature, T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»

E-mail: olena-olena.09@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6633-2348>

DOI: [10.32342/2522-4115-2022-1-23-21](https://doi.org/10.32342/2522-4115-2022-1-23-21)

Key words: information literacy, future teachers of the Ukrainian language and literature, tasks, discipline.

The article substantiates the need for purposeful formation of information literacy of future teachers of Ukrainian language and literature, as it plays a significant role in shaping the professional competence of future teachers of that subject. It was found that information literacy includes the ability to effectively search and use sources and information, systematize it, the ability to distinguish plagiarism, distinguish facts from judgments, the ability to hypothesize and evaluate alternatives, and adhere to the principles of academic integrity. The features of formation of information literacy of future teachers of Ukrainian language and literature in the context of classroom and extracurricular work on various normative and selective disciplines of general and professional training cycles («Modern children's and adolescent literature», «History of Ukrainian literature», «Methods of teaching Ukrainian language», «History of the State and Law of Ukraine», «Fundamentals of Academic Integrity») were distinguished.

A system of tasks for the formation of information literacy is suggested, in particular: checking the authorship of quotations and proverbial expressions, a quiz about Taras Shevchenko's monuments in the world, searching for images on the Internet and preparing historical or cultural commentaries, recognizing orders and medals through online services of independent Ukraine, creation of posters, videos, infographics, icons on linguistic and literary topics, analysis of scientific publications and their discussion, creation of presentations and drafting codes of honor for students of the academic group.

In the context of the study, such forms and methods were used as brainstorming, the tree of assumptions, the ladder of success, cubing, knowledge maps, trainings, with the help of which the formation of information literacy of future teachers of Ukrainian language and literature was achieved. It is noted that the formation of the studied phenomenon was carried out within the framework of non-formal education - in the format of participation of students in the grant program for information media literacy «Information media literacy: learn yourself - teach others» international project «Learn and distinguish: Research and Exchanges» (IREX) with the support of the British and US Embassies in Ukraine in partnership with the Ministry of Education and Science of Ukraine and the Academy of the Ukrainian Press. The results of the participation were presented by students within the «Relay of Champions», as well as presented by teachers in the manual «Guide to information literacy for students and teachers of modern educational institutions: a workshop».

Одержано 06.05.2022.